

Yrittäjyyspolulla hankitaan valmiuksia yritystoimintaan

AMMATTIOSAAMISEN RINNALLE VALMIUKSIA YRITTÄJYYTEEN

Iso osa yrittäjistä on koulutustaustaltaan ammatillisen toisen asteen käyneitä, vaikkakin viimeisten vuosien aikana ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkinnon suorittaneiden yrittäjien osuus on kasvussa. Tämä on yksi niistä syistä miksi Lapin koulutuskeskus REDUssa on haluttu panostaa siihen, että toiminta-alueelle perustettavista ammattiosaajien yrityksistä mahdollisimman monella on perustutkinnon rinnalla riittävästi osaamista myös yrityksen pyörittämiseen.

Ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen tarkoituksena on kohottaa ja ylläpitää väestön ammatillista osaamista, antaa mahdollisuus ammattitaidon osoittamiseen sen hankkimistavasta riippumatta, kehittää työ- ja elinkeinoelämää ja vastata sen osaamistarpeisiin, edistää työllisyyttä, antaa valmiuksia yrittäjyyteen ja työ- ja toimintakyvyn jatkuvaan ylläpitoon sekä tukea elinikäistä oppimista ja ammatillista kasvua. (L 531 / 2017.) Lapin koulutuskeskus REDUssa kehitetty yrittäjyyspolku antaa opiskelijoille perusvalmiudet yrittäjyyteen. Yrittäjyyspolulla opiskelijalle kehittyy ammatillista osaamista itse yritystoimintaan ja sen suunnitteluun, mutta myös yrittäjänä tarvittaviin taitoihin kuten ongelmanratkaisuun ja verkostoitumiseen.

Erilaisia Polkuja Pitkin Ammattiin -hankkeessa kehitetylle yrittäjyyspolulle ohjataan opiskelijoita, joilla on tavoitteena kevytyrittäjänä toimiminen, perheen yrityksessä toimiminen, oman yrityksen perustaminen, yrityksen ostaminen tai sukupolvenvaihdos. Yrittäjyyspolulla opiskelija osallistuu valinnaiseen Yritystoiminnan suunnittelu -tutkinnon osaan (15 osp) ja mahdollisesti myös Yrityksessä toimiminen -tutkinnon osaan. Yrittäjyyspolulla olevan opiskelijan ammatillista osaamista kehittävätkä koulutusoppimuskaksot (TEO-jaksot) pyritään sopimaan sellaisiin yrityksiin, jotka tukevat tulevaa yrittäjyyttä ja antavat näkökulmaa oman yrityksen toimintojen suunnitteluun. Opiskelijan polkua ohjaa myös hänen liikeideansa ja yrittäjyystavoitteensa. Ammatillisia tutkinnon osia valittaessa mietitään myös valintojen pohjaksi sellaisia tutkinnon osia, jotka edistävät ja tukevat oman liikeidean kehittämistä.

YRITTÄJYYTEEN OHJAAMINEN

Omaohjaajan (opettaja) rooli on merkittävä, jotta yrittäjyyspolulle ohjautuisivat kaikki yrittäjyydestä kiinnostuneet opiskelijat. Omaohjaajan tulee myös huomioida opiskelijan valintoja ohjattaessa häntä tulevaisuuden tavoitteeseensa yrittäjänä. Yrittäjyysvalmentaja on ohjauksessa tukena ja yleensä tuntee parhaiten opiskelijan liiketoimintasuunnitelman ja hän voi osaltaan auttaa opiskelijaa tekemään yrittäjyyttä tukevia valintoja. Yrittäjyyspolulle hakeutuva opiskelija tulee osaksi monialaista opiskelijaryhmää, jossa yrittäjyys on vahvasti läsnä niin puheissa kuin myös tavoitteissa. Monialaisessa ryhmässä ryhmätyöskentelyn ja projektioppimisen yhteydessä vaihdetaan mielipiteitä, pohditaan liikeideoita ja omaa oppimista.

Yrittäjyyteen ohjaaminen vaatii opettajalta monipuolista osaamista. Yrittäjyys-taitojen kehittyminen ei ole pelkästään tietojen ja taitojen kartuttamista, vaan se pitää sisällään myös syvällisempää pohdintaa opiskelijan tulevaisuudesta ja tavoitteista. Hyvin usein yrittäjyydestä kiinnostuneilla opiskelijoilla on jo valmiiksi kosketuspintaa yrittäjyyteen esimerkiksi perheyhteyksien kautta. Toinen vahvasti näkyvä ryhmä on ammatinvaihtajat, joilla on tavoitteena perustaa yritys opiskeltavalle alalle. Näillä opiskelijoilla on usein jo pitkä kokemus työelämästä ja työn sisältöön kaivataan vaihtelua. Tällaisissa tilanteissa tyypillisiä opiskeltavia aloja ovat kädentaitoja korostavat alat, esimerkiksi tekstiili- ja puuala. Jokaiseen ryhmään tulee kuitenkin vuosittain mukaan myös opiskelijoita, joilla on ollut jo hyvin nuorena oma liikeidea kirkaana mielessä. Se, millaiseksi yrittäjyys mielletään, vaihtelee opiskelijan taustasta ja tavoitteista. Monipuolinen ryhmä, niin opiskeltavien alojen kuin opiskelijoiden taustan suhteen, asettaa ohjaukselle omat mielenkiintoiset haasteensa.

YRITTÄJYYS URAVAIHTOEHTONA

Yrittäjyys uravaihtoehtona tuo mukanaan vaatimuksen hyvistä ongelmanratkaisutaidoista, oma-aloitteisuudesta sekä itseohjautuvuudesta. Se, miten näiden taitojen kehittymistä ohjataan, on haaste myös ohjaajalle. Opetusmenetelmien monipuolisuus on avainasemassa, samoin kuin opintojen selkeä yhteys työelämään esimerkiksi opinnoistettuinä projekteina. (ks. *Solja Upolan artikkeli Millaista osaamista työelämän projektit edellyttävät opettajalta?*) Ongelmanratkaisutaitojen kehittämisen tukena voidaan käyttää esimerkiksi ongelmalähtöistä oppimista. Ongelmalähtöisenä oppimisena (problem based learning) tunnetussa pedagogiikassa pyritään kehittämään opiskelijoiden ongelmanratkaisutaitoja esimerkiksi työelämästä tuotujen ratkaisua vaativien ongelmien avulla. Tästä esimerkkinä voisi mainita erilaisten tapahtumien järjestämiset. Opiskelijat ovat olleet mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa monenlaisia messuja ja markkinointitapahtumia, joiden suunnitteluprosessi voidaan aloittaa kysymyksellä: ”Kuinka rakennetaan kohderyhmää kiinnostava ja aidosti palveleva tapahtuma?” Ongelmalähtöinen oppiminen hyödyntää ryhmätyöskentelyä, mutta on vahvasti myös yksilöllinen opetus- ja oppimismenetelmä. (Poikela & Poikela 2005.)

Lapin koulutuskeskus REDUn yrittäjyysopettaja Taina Järvi on väitöskirjassaan todennut, että ammatillisessa koulutuksessa tarvitaan todellisiin tilanteisiin perustuvaa oppimista, joissa opiskelijat omaksuvat yrittäjämäisiä taitoja ensin omalla alallaan ja alueen elinkeinoelämässä. Tällainen osaamisen siirtäminen lisää vertikaalista osaamista ja syventää yrittäjyyden tietoja ja käytänteitä. Ammatillisen koulutuksen näkökulmasta yrittäjyyden taidoissa ja ominaisuuksissa keskeisiä ovat taito reflektoida, havaita mahdollisuuksia ja johtaa tietoa ja oppimista sekä kyky tehdä päätöksiä ja sietää epävarmuutta. Tämän osaamisen arviointi edellyttää opetusmenetelmää, jossa taitojen kehittymistä ja oppimista voidaan seurata. Sellainen menetelmä on esimerkiksi toimintaoppiminen, jonka eri vaiheet Järvi on tutkimuksessaan esitellyt. (Järvi 2013.)

Oma-aloitteisuus ja itseohjautuvuus ovat kehitettävänä taitoina myös vahvasti sidoksissa tekemiseen. Projekteissa tai vastuullisissa työtehtävissä, kuten esimerkiksi oppilaitoksen myymälän myymäläpäällikkönä toimiessa näiden ominaisuuksien kehittyminen on mahdollista huomattavasti tehokkaammin kuin luokkamuotoisessa opetuksessa. Erityisen tärkeää on tapahtumaketjujen ja projektien purkaminen jälkikäteen ja syy-seuraussuhteiden pohtiminen opiskelijoiden kanssa eli olennaista on monipuolinen itse- ja ryhmäreflektointi. Mitkä tekijät johtivat onnistumiseen tai epäonnistumiseen? Missä tilanteissa olin itseohjautuva? Missä tilanteissa olisin voinut toimia tehokkaammin ja oma-aloitteisemmin? Miten tämä olisi vaikuttanut tulokseen? Pohdinnan kautta mietitään oman toiminnan kehittämistä seuraavia projekteja ja tehtäviä silmällä pitäen. Ilman jälkikäteen tehtävää purkua ja keskustelua jää iso osa oppimisesta tapahtumatta.

VERKOSTOITUMINEN

Yrittäjyystaitoihin kuuluu keskeisenä osaamisena myös verkostoituminen. Ongelmälähtöisen oppimisen pedagogiikka ja työelämälähtöiset projektit tukevat myös näitä taitoja. Suurin ja 2000-luvulla trendimäisesti kasvanut yrittäjätyyppi ovat itsensätyöllistäjät. Yli puolet kaikista yrittäjistä oli itsensätyöllistäjiä eli he työskentelivät yksinyrittäjinä (stat.fi. 2018). REDUn rooli yksin yrittävien ammatinharjoittajien yrittäjyysosaamisen kehittämisessä on vahva ja alueellisesti merkittävä. Vaikka itsensätyöllistäminen ja yksinyrittäjyys näyttäytyykin vahvana, on yrittäjyyden yksi peruskulmakivistä verkostoituminen ja ryhmässä toimimisen taidot. Verkostot voivat esimerkiksi auttaa tulevaa yrittäjää löytämään yhteistyökumppaneita ja tavoittamaan uusia asiakkaita. Verkostoituminen on tärkeää myös sosiaalisten suhteiden kannalta, sillä ammatinharjoittajat työskentelevät usein yksin ja oman hyvinvoinnin kannalta on tärkeää löytää esimerkiksi toisten yrittäjien vertaistuki. Verkostoitumisen merkityksen ymmärtäminen jo opintojen aikana on tärkeää ja verkostoitumisen taitoja voidaan harjoitella oppilaitosympäristössäkin.

ESIMERKKI YRITTÄJYYSPETUKSEN TOTEUTUKSESTA POIKKEUS-AIKANA

Keväällä 2020 Yritystoiminnan suunnittelu -tutkinnon osa on ollut mahdollista suorittaa kokonaan etäyhteyksien välityksellä hyödyntäen Adobe Connect Pro ja Teams -ohjelmia. Ryhmätyöskentelyn ohjaus etäyhteyksin aiheutti omia haasteitaan, mutta vastapainona tälle opiskelijoiden aktiivisuus keskusteluun lisääntyi chat-mahdollisuuden kautta. Opetuksessa pyrittiin etäopetuksen haasteista huolimatta hyödyntämään ryhmätyöskentelyä ja projektioppimista. Oppimistilanteet luotiin sellaisiksi, että erilaisten mielipiteiden ja kysymysten esittämiseksi sekä omalle pohdinnalle oli aikaa ja tilaa. Ryhmässä oli 36 opiskelijaa, jotka suorittavat kymmentä eri perustutkintoa ja opiskelevat kuudessa eri toimintayksikössä. Opiskelijoista noin puolet on perustamassa yritystä heti valmistumisen jälkeen, ja muutamat toimivat jo perheen yrityksessä. Osa vasta harkitsee yrittäjyyttä vaihtoehtona itsensä työllistämiseen. Etäyhteyksin toteutettujen koko ryhmän tapaamisten lisäksi yrittäjyysvalmentaja ohjaa liiketoimintasuunnitelman kirjoittamisen prosessia myös henkilökohtaisten ohjauskeskustelujen avulla. Jokaisella tutkinnon osan suorittajalla oli vähintään neljä etäyhteyksin toteutettua ohjaustapaamista, jossa pohdittiin oman liiketoiminnan suunnittelun ratkaisuja. Henkilökohtaisilla ohjauskeskusteluilla on suuri merkitys opiskelijan valmiuksien kehittämisessä. Ohjauskeskustelujen aikana keskustellaan liiketoimintasuunnitelman ratkaisuiden lisäksi esimerkiksi omista yrittäjävalmiuksista, omasta tukiverkostosta ja tulevaisuuden visiosta. Keskustelujen kautta opiskelijoille selkeytyy osaamisen kehittämisen tarpeet ja hän osaa kohdentaa osaamisen hankintaa tehokkaammin.

OHJAUSOSAAMISEN VAHVISTAMINEN

Erilaisia polkuja pitkin ammattiin -hanke on edesauttanut kehittämään yrittäjyyden ohjauksen menetelmiä ja hankkeessa toteutetun opettajien täydennyskoulutuksen avulla osaamista on vahvistettu esimerkiksi ryhmätöissä toteutetun reflektoinnin kautta. Koulutukseen osallistujat pohtivat omaa rooliaan yrittäjyysosaamisen vahvistamisessa ja miettivät keinoja tukea yrittäjyyspolulla olevia opiskelijoita. Yrittäjyyden opetuksessa on yritystoiminnan perusteiden, esimerkiksi tuotteistamisen, talousosaamisen ja markkinoinnin rinnalla kehitettävä myös ongelmanratkaisutaitoja, oma-aloitteisuutta, itseohjautuvuutta ja verkostoitumista. Näiden taitojen yhdistelmällä voidaan ohjata opiskelijoita kohti kannattavaa ja taloudellista yritystoimintaa.

LÄHTEET

- Järvi, T. 2013. Yrittäjyyden oppiminen ammatillisella toisella asteella. Väitöskirja: Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Acta Electronica Universitatis Lapponiensis 109. Lapin yliopistokustannus.
- Poikela, E. & S. 2005. Ongelmaperustainen opetussuunnitelma – teoria, kehittäminen ja suunnittelu. Teoksessa E. & S. Poikela. Ongelmista oppimisen ilo. Ongelmaperustaisen pedagogiikan kokeiluja ja kehittämistä. Tampere: Vammalan kirjapaino Oy.
- Sutela, H. & Pärnänen, A. 2018. Tilastokeskus – Yrittäjät Suomessa 2017. Haettu 26.3.2020 osoitteesta http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/ytym_201700_2018_21465_net.pdf.